



GŁOSY

JAN POLKOWSKI

BALSAM

Iš lenkų kalbos vertė
Eugenijus Ališanka

TYTO ALBA

GŁOSY

JAN POLKOWSKI

BALSAMAI



Su *Józef Maria Ruszar*
pabaigos žodžiu

Iš lenkų kalbos vertė
Eugenijus Ališanka

VILNIUS 2023

Jan Polkowski
Głosy
Wydawnictwo M, Kraków, 2013

Šios knygos leidimą iš dalies finansuoja Lenkijos Respublikos
kultūros ir nacionalinio paveldo ministerija,
vykdyma programą „Lenkų kanonas“



Ministry of Culture and National Heritage
Republic of Poland

INSTYTUT
LITERATURY

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų
informacinės sistemos (LIBIS) portale ibiblioteka.lt.

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti,
taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete),
išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti,
teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinių, esančių bibliotekose, mokymo įstaigose,
muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų
tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą
kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

© Jan Polkowski, 2021
© Józef Maria Ruszar, pabaigos žodis, 2021
© Maria Gąsecka, fotografijos, 2021
© Maria Gąsecka „Stocznia Gdańska. Zamknięte“, viršelio fotografija, 2021
© Eugenijus Ališanka, vertimas į lietuvių kalbą, 2023
© „Tyto alba“, 2023

ISBN 978-83-67602-11-2 / ISBN 978-609-466-745-9

T U R I N Y S

Škvalas. Vilkėdamas plonus marškinius einu palei įlanką... ..	9
Tikiuosi, atleisi man. Be tavęs, turėjau... ..	15
Perregimomis rankomis darei man sumuštinį... ..	19
Patinka man žmonių pilna bažnyčia, tada nieko nematau... ..	21
Trumpas oro gūsis sukeltas tavo nerūpestingo mosto... ..	23
Brangusis Tėti, siaubingai Tavęs nekenčiau... ..	27
Nepasakiau tau, kad laukiuosi... ..	29
Kalėdaitis, Kūčios, mama pelenų spalvos suknele... ..	31
Laisvė. Galvodavau apie ją šiltomis naktimis... ..	35
Žiūriu į savo nagus – nelygiai nulakuotus... ..	37
Esu persmelkta užmaršties nuo nagų iki inkstų... ..	39
Nežinau, ką reiškia būti našlaičiu. Mama, sesuo... ..	41
Nuvežė mane į kapines, norėjo užkasti kūną... ..	43
Kuo turėjau tapti? Niekuo. Nes argi turėjau išgyventi?.. ..	45
Pats gerai nežinau, kodėl... ..	49
Saulė dar neatsikėlė, tįso ant šlapio smėlio... ..	51
Gyvendamas tavyje kartais svarstau, ar perpratai... ..	53
Mieguistumas, mieguistumas, mieguistumas, rimstančios... ..	55
Argi poezija neturėtų būti itin jautri... ..	59
Józef Maria Ruszar. BALSAI – ANTIGONĖS IŠ PAMARIO	61
Bibliografija	87
Apie autorių	89
Jan Polkowski. Kūriniai	91
Apie vertėją	93
Maria Gąsecka. Fotografijos.....	94
Apie fotografę	95

T R E Ś Ć

Szkwał. W zimnej koszuli idę wzdłuż zatoki...	8
Wierzę, że nie masz do mnie żalu. Oprócz ciebie miałam...	14
Przeźroczystymi rękami robiłaś mi kanapki...	18
Lubię zatłoczony kościół, nie widzę wtedy nikogo...	20
Krotki ruch powietrza po twoim niedbałym gościu...	22
Kochany Tato, strasznie Cię nienawidziłem...	26
Nie powiedziałam ci, że jestem w ciąży...	28
Opłatek, Wigilia, mama w popielatej sukni...	30
Wolność. Myślałem o niej kiedy ciepłą nocą...	34
Patrzę na moje paznokcie – nierówno pomalowane...	36
Składam się z niepamięci od paznokci po nerki...	38
Nie wiem jak to jest być sierotą. Mama, siostra...	40
Zawieźli mnie na cmentarz, chcieli zakopać ciało...	42
Kim miałem zostać? Nikim. Bo czy miałem przeżyć?..	44
Sam nie wiem właściwie dlaczego...	48
Słońce jeszcze nie wstało, leży na mokrym piasku...	50
Mieszkając w tobie myślę czasem czy rozumiałaś...	52
Senność, senność, senność, fale kroków gasnące...	54
Czy poezja nie powinna być szczególnie wyczulona...	58



KUN

SIAN



Szkwał. W zimnej koszuli idę wzdłuż zatoki.
Kim byłem? Ziarenkiem piasku pod stopą rybitwy
kapitanem fregaty w czapce po stryju Władku
sercem szybkich jaskolek z kratkowanego papieru
specem od gry w nożyka i Wyścig Pokoju
wiecznym utrapieniem mojej biednej mamy
bo zamiast ministrantury wolałem mecze w nogę.
Trudno wyliczyć wszystkie magiczne wcielenia.
Zaspiając czułem jak przy skroni wiruje poduszka
Ziemi a w głowie tną kosmos milknące
gwiazdy. Życie. Szesnaście ogromnych lat.
Przebiegały tak lekko, że zapomniałem oddychać
a kiedy ochłoniłem przyszedł dzień odczytania.

W tym dniu moje życie trwało tylko godzinę.
O czwartej trzydzieści obudziłem się w bloku.
A do piątej czterdzieści otwierał się los.
Poznałem ludzką podłość, pragnienia
i tajemnice czystej, mądrej wolności.
Burzliwą przyjaźń z Żeromskim zakończyłem kłotnią.
Przed kolegami ukryłem jak zabrzmiało we mnie
przekleństwo zdania Norwida *Czemu cieniu odjeżdżasz...*
Ściągnąłem od Leonarda schemat lekkich skrzydeł.
Nie uciekłem daleko. Zostałem niewolnikiem
lunatycznych spacerów z Dorotą córką spawacza
ze Stoczni Marynarki Wojennej i Afrodyty Zimnych Morz
uwięzionej w bezkształtnej sukience z bistoru.



Škvalas. Vilkėdamas plonus marškinius einu palei įlanką.
Kuo buvau? Smėlio smiltele po žuvėdros pėda
fregatos kapitonu su dėdės Vladko kepure
iš languoto popieriaus išlankstytų žvitrių kregždžių širdimi
žaidimo peiliuku „Žemė“ ir Taikos dviračių lenktynių žinovu
amžinu vargšės mamos rūpesčiu
nes užuot patarnavęs per mišias norėjau spardyti kamuolį.
Sunku išvardyti visus stebuklingus įsikūnijimus.
Užmigdamas jaučiau, kaip po smilkiniu sukasi Žemės
pagalvė, o galvoje kosmosą varpo gęstančios
žvaigždės. Gyvenimas. Šešiolika ilgiausių metų.
Jie bėgo taip lengvai, kad pamiršdavau kvėpuoti
o kai atitokau, stojo atpildo diena.

Tądien mano gyvenimas truko tik valandą.
Ketvirtą trisdešimt pabudau daugiaaukštyje.
O likimas buvo atviras iki penktos keturiasdešimt.
Pažinau žmogaus niekšystę, troškimus
ir tyros, išmintingos laisvės paslaptis.
Audringą draugystę su Žeromskiu baigiau vaidu.
Nuo bičiulių nuslėpiau, kaip sukrėtė mane
Norwido žodžių *Kodėl šešėli traukies...* prakeiksmas.
Iš Leonardo pasiskolinau lengvų sparnų šabloną.
Toli nepabėgau. Mane pavergė
pasivaikščiojimai po mėnuliu su Dorota, karinės laivų statyklos
suvirintojo dukra ir Šaltųjų Jūrų Afrodite
įkalinta beformėje krimplino suknelėje.

Tak, zostałem ojcem, czy dobrym doprawdy nie wiem.
Dzieci nie pamiętam lub boję się wspomnieć
ich lniane zadziorne stopki i słowa jak skora świata.
Uczyłem się starości. Bog pojawiał się, znikał.
Z wysokich słów schodził Chrystus bym wąpiał
i dotykał. Podroże? Do Krakowa i na rowerze
za miasto przez nieprzebyty gąszcz słodkich
sierpniowych obietnic.
Tym razem żyłem uważnie hamując obroty Ziemi
by czuć jak stygną w zmierzchu piaszczyste ścieżki czasu.

Pocisk przedzierał się długo przez szron i stukot szyn
przez ranne zgniecione światła wymieszane z olejem
zabłoconego słońca by wreszcie przebić mi szyję
przez okno trojmiejskiej kolejki.
Coż, musicie uwierzyć, że wszystko przeżyłem w godzinę
bo przecież nie zmartwychwstałem a wciąż
mam szesnaście lat.
Jeśli kłamię i nie spotkało mnie co spotkać przecież musiało
to wierzcie – świat żaden
naprawdę nigdy
nie istniał.

Zastrzelony? (1954–1970?)

Taip, tapau tėvu, ar geru, išties nežinau.
Vaikų neprisimenu arba bijau prisiminti
jų šerpetotas linines pėdutes, jų žodžius kaip pasaulio oda.
Mokiausi senatvės. Dievas pasirodydavo, išnykdavo.
Iš prakilnių žodžių nužengdavo Kristus, kad abejočiau
ir prisiminčiau. Kelionės? Į Krokuvą ir dviračiais
 už miesto
per neįveikiamą saldžių rugpjūčio pažadų tankmę.
Tada gyvenau atsargiai stabdydamas Žemės sukimąsi
kad jausčiau, kaip prieblandoj vėsta smėlėti laiko takeliai.

Kulka ilgai keliavo per šerkšną dunksint bėgiams
per dulsvas ryto šviesas merkiamas murzinos saulės
aliejaus, kol galiausiai pro trimiesčio tramvajaus langą
pervėrė man kaklą.
Ką gi, turite patikėti, kad viską išgyvenau per valandą
nes iš mirusiųjų juk neprisikėliau, o man
 vis dar šešiolika.
Jeigu meluoju ir nesulaukiau to, ko turėjau sulaukti
tiesiog patikėkite – jokio pasaulio
iš tiesų niekada
ir nebuvo.

Nušautasis? (1954–1970?)

*Argi poezija neturėtų būti itin jautri anoniminei žodžiais
neišreiškiamai žiniai, kurią prarijo mirties triukšmas,
melo chaosas, užmaršties kalkės?*

© Instytut Literatury



JAN POLKOWSKI (Janas Polkovskis, g. 1953) – garsus lenkų poetas, prozininkas. Komunistiniu laikotarpiu dirbo pagrindinėje spaudoje, buvo leidėjas ir redaktorius. Kaip poetas debiutavo 1978 m. Lenkijai atgavus nepriklausomybę leido ir redagavo laikraštį *Czas Krakowski*. 2012 m. publikuoti *Balsai* – aštuntoji J. Polkowskio poezijos rinktinė ir pirmoji jo knyga lietuvių kalba. Ji jau išversta į anglų, ukrainiečių, vokiečių, rumunų, rusų kalbas.

1970 m. gruodį Lenkijos gyventojai išėjo į gatves, protestuodami prieš drastišką prekių kainų didėjimą. Protestai sulaukė tragiškų pasekmių šiaurinėje šalies dalyje – Gdanske, Gdynėje, Ščecine ir Elbinge komunistų valdomos šalies kariuomenė ir milicija ėmė šaudyti į beginklius žmones, žuvusiųjų kūnai buvo slapta laidojami naktį. Oficialiai patvirtintos 45 mirtys, nors aukų būta keliomis dešimtėmis daugiau.

18 eilėraščių ciklu J. Polkowski gręžiasi į Gruodžio įvykius Baltijos jūros pakrantėje, tačiau susitelkia ne į šalies istoriją, o į asmenines žmogaus traumas smurto akivaizdoje. Poetas prabyla nužudytųjų, gedinčiųjų, atmenančiųjų balsais. Šie balsai trapūs, jie nekaltina, bet palieka ilgai tyloje skambantį aidą.



Tautos istorijos ir lenkų literatūros požiūriu tie 18 eilėraščių, kuklios apimties poezijos knygelė, yra tam tikras skandalas. Polkowski sunaikina istoriją, būtent tą „didžiąją“, reikšmingąją, politinę, kurią mėgstama rašyti iš didžiosios raidės...

Literatūros kritikas Józef Maria Ruzsar



Polkowskio knyga yra savotiška kančios patyrimo poetinė studija.

Poetas, literatūros kritikas Wojciech Kudyba



Ministry of Culture and National Heritage
Republic of Poland



INSTYTUT
LITERATURY

ISBN 978-609-466-745-9



TYTO ALBA

9 786094 667459

ISBN 978-83-67602-11-2



9 788367 602112